Interreg "Rada un rāda": pieci Interreg projekti ilgtspējīgākai nākotnei - no "lieto un izmet" uz "pārveido un izmanto"

Kā pāriet no izmešanas kultūras uz gudrāku resursu atkārtotu izmantošanu? Rubrikā “Interreg Rada un Rāda” aicinām iepazīties ar pieciem Interreg projektiem aprites ekonomikas jomā, kas, realizējot starptautisku sadarbību, ar jauniem digitālajiem rīkiem, mācību programmām un praktiskiem testiem palīdz mainīt pieeju no patērēšanas uz atkārtotu izmantošanu. Projekti rāda, kā aprites domāšana var kļūt par reālu ikdienas praksi — veicinot gudrāku resursu izmantošanu, jaunas uzņēmējdarbības iespējas un tīrāku vidi.

1. No atlikumiem līdz inovācijām: Kā "Circular Spaces" maina mūsu darbnīcu ikdienu

Pasaulei un Eiropai aizvien vairāk pievēršot uzmanību resursu ierobežotībai, Interreg Baltijas jūras reģiona programmas projektā “Circular spaces” ir tapis unikāls instrumentu komplekts, kas teorētiskas idejas par zaļu saimniekošanu pārvērš reālā rīcībā. Savstarpēji daloties pieredzē ar projekta partneriem Lietuvā, Vācijā, Norvēģijā un Dānijā, Valmieras novada pašvaldība un Valmieras Attīstības aģentūra pārveidoja koprades telpu "DARE". Tajā tika ieviests jauns aprīkojums un materiāli (piemēram, tekstila un plastmasas otrreizējai pārstrādei), lai iedzīvotāji varētu radīt

produktus no atlikumiem. Ventspils Augsto tehnoloģiju parks uzlaboja savu prototipēšanas laboratoriju, pielāgojot to aprites principiem.

Šī projekta kopējais rezultāts – jaunie digitālie rīki un apkopotās zināšanas ir noderīgas darītājiem visās Latvijas pilsētās! Ieskaties:

- **apmācību programma** – praktiski materiāli par ekodizainu un ilgtspējīgu prototipu veidošanu.
- **Vadlīnijas aprites principu integrēšanai** – desmit soļi, kā savā darbā pāriet uz ilgtspēju.
- **Aprites brieduma tests** – tiešsaistes rīks palīdzēs situācijas analīzē. Tas ir labs palīgs Latvijas uzņēmējiem un amatniekiem, kuri plāno startēt LIAA vai ALTUM atbalsta programmās, sniedzot objektīvu pamatojumu projekta "zaļajam" kursam.
- **Circular Spaces Network katalogs** – platforma, kas savieno meistarus ar materiālu piegādātājiem visā Eiropā, pārvēršot izolētu darbošanos jaudīgā ekosistēmā.

Sadarbojoties mēs veidojam jaunas lietas un pierādām, ka "salabot un pārveidot" ir prestižs un ekonomiski pamatots lēmums. Izpēti Valmieras novada pašvaldības, Valmieras attīstības aģentūras un Ventspils Augsto tehnoloģiju parka paveikto un izmanto šos rīkus savā izaugsmē!

2. Kā atkritumus pārvērst resursu bankā - Rīga sāk saimniekot efektīvāk

Vai esat iedomājušies, ka nojaukta ēka Rīgas centrā varētu kļūt par vērtīgu "materiālu noliktavu", nevis būvgružu kaudzi? Pateicoties dalībai URBACT programmas projektā **“**LET’S GO CIRCULAR!”, Rīgas valstspilsētas pašvaldība sadarbībā ar 10 Eiropas partnerpilsētām (no Portugāles, Grieķijas, Vācijas, Somijas u.c.) ir izstrādājusi aprites ekonomikas rīcības plānu “Riga_IAP_2030”.

Šī starptautiskā sinerģija apliecina, ka kopā strādāt ir gudrāk: tā vietā, lai "izgudrotu riteni" no jauna, Rīga izmantoja iespēju mācīties no citu veiksmēm un neveiksmēm, kā arī dalīties ar savu pieredzi. Plāna izstrādē Rīgas vietējā rīcības grupā plecu pie pleca darbojās pašvaldības speciālisti, uzņēmēji, nevalstiskās organizācijas un zinātnieki, praktiski savienojot pilsētplānotājus ar reālo ekonomiku.

Šāda mērķtiecīga plānošana nav tikai juridisks dokuments – tā ir vīzija par ilgtspējīgu pilsētvidi. Iedzīvotājiem un pilsētas viesiem tas nozīmē sakoptāku vidi, mazāk atkritumu un pieejamākus koplietošanas vai remonta pakalpojumus, kas ļauj dzīvot gudrāk un ietaupīt privātos līdzekļus. Savukārt uzņēmējiem tā sniedz prognozējamu vidi inovācijām, pozicionējot Rīgu kā modernu, resursu efektīvu un investīcijām pievilcīgu pilsētu Eiropas kartē.

Izziniet, kā pilsēta transformējas šodien, lai nodrošinātu labāku rītdienu mums visiem.

- **Iedvesmojieties:** apskatiet interaktīvo digitālo žurnālu, kur uzskatāmi parādīts Rīgas un citu Eiropas pilsētu pārmaiņu process.

Sekojiet līdzi: noskatieties īsus video stāstus un uzziniet aktualitātes projekta LinkedIn profilā.

3. Restorānu virtuvēs ienāk dati: Vidzemē pārtikas atkritumus pārvērš peļņā

Vai zinājāt, ka restorāni ik dienu burtiski izmet naudu miskastē, jo nespēj precīzi izmērīt pārtikas pārpalikumus?

Centrālā Baltijas jūras reģiona programmas projekta "Ce4Re" ietvaros, kura partneris Latvijā ir Vidzemes plānošanas reģions (VPR), ir radīti divi ēdināšanas uzņēmumiem noderīgi rīki:

- **atkritumu uzskaites rīks** – digitāla platforma, kurā jebkurš restorāns vai ēdināšanas uzņēmums var reģistrēties, lai precīzi izmērītu atkritumos izmesto naudu un darbības ietekmi uz vidi.
- **Ēdienkartes plānošanas rīks** – palīgs pavāriem, lai citkārt neizmantojamās produktu daļas radoši pārvērstu par vērtīgām sastāvdaļām jaunos ēdienos.

Projekta ietvaros VPR nodrošināja digitālo rīku piecu mēnešu ilgu praktisko testēšanu reālās virtuvēs piecos reģiona uzņēmumos (tostarp "Valmiermuižas alus virtuvē" un viesnīcas "Wolmar" restorānā). Vietējie pavāri ar viedo svaru un planšešu palīdzību reģistrēja datus, tādējādi palīdzot pielāgot tehnoloģiju tieši Latvijas mazo un vidējo uzņēmumu vajadzībām. Tā kā Ziemeļvalstīm jau ir ilggadēja pieredze šādā zaļajā saimniekošanā, projekta ietvaros tika pārņemta labā prakse no partneriem Somijā un Zviedrijā. Tas ļāva mūsu šefpavāriem uz vietas Latvijā ieviest jau pārbaudītus risinājumus.

Ja tu dodies baudīt maltīti ārpus mājas, izmēģini un izmanto projektā izstrādāto lietotni https://ekogoapp.com/, kas kalpo kā digitāls ēdināšanas vietu kvalitātes zīmogs. Tā palīdz atklāt vietas, kurām patiesi rūp ēdiens, cilvēki un mūsu planēta.

Uzzini vairāk par projekta “Ce4Re” rezultātiem! Vērts noskatīties arī projektā tapušo vebināru “Efektīvs un ilgtspējīgs mūsdienu ēdināšanas uzņēmums” ar šefpavāri Svetlanu Riškovu. Noskaties video šeit!

Foto - https://centralbaltic.eu/project/ce4re/

4. Latvijas zinātnieku radītā tehnoloģija pārvērš aizaugušus ūdeņus vērtīgās fosfora ieguves vietās

Iedomājieties ezeru vai dīķi, ko vairs nav pamata dēvēt par "aizaugušu peļķi", jo tas kalpo kā vietējā "fosfora raktuve".

Tieši šādas pārmaiņas Latvijas un Igaunijas ūdenstilpēs īsteno Igaunijas – Latvijas programmas projekts “NutriLoopWorks”. Projektā izpētes un zinātniskajā līmenī sadarbojās vadošais partneris - Latvijas Biozinātņu un tehnoloģiju universitāte, Latvijas Universitāte un Tartu Universitāte. Tā vietā, lai cīnītos ar sekām, speciālisti mācās "noķert" lieko fosforu – elementu, kas izraisa ūdeņu aizaugšanu –, un pārvērst to vērtīgā resursā. Dūņezerā Limbažu novadā un Rīdzenes dīķī Cēsu novadā jau ir uzstādīti pirmie Latvijā radītie filtrācijas prototipi.

Kopīgs darbs ar Igaunijas partneriem deva iespēju apvienotu abu valstu zinātnisko kapacitāti un kopīgi risinātu abpus robežai aktuālo ūdenstilpju aizaugšanas un ziedēšanas problēmu. Igaunijas kolēģi sniedza būtisku ieguldījumu, izstrādājot digitālo attālinātās izpētes monitoringa rīku, Latvijas Universitātes zinātnieki nodrošināja praktisko filtrācijas un agroķīmijas ekspertīzi. Savukārt, Cēsu, Limbažu un Kastres Pašvaldības iesaistījās inovatīvo risinājumu praktiskajā testēšanā un iegūto dūņu/barības vielu pārstrādes produktu izmantošanā savā teritorijā.

Šāda pārrobežu sadarbība bija nozīmīga, lai radītu un pārbaudītu universālu aprites ekonomikas modeli. Iegūtai unikālai tehnoloģijai ir augsts eksporta potenciāls visā Baltijas jūras reģionā.

Kāpēc šis risinājums ir nozīmīgs ikvienam no mums? Tīrāka vide atpūtai: Mēs iegūstam dzidrus, peldēšanai baudāmus ūdeņus bez nepatīkamās smakas un aļģu "ziedēšanas". Resursu aprites cikls: Atgūtais fosfors nepazūd – tas tiek "iekapsulēts" filtros un vēlāk pārtop par augstas kvalitātes augsnes uzlabotāju pašvaldību parkiem un puķu dobēm. Tas nozīmē ka mūsu pilsētas kļūst krāšņākas, izmantojot pašu ūdenstilpēs iegūtus resursus, nevis pērkot dārgu ķīmiju.

Šī iniciatīva ierindo Latviju starp valstīm, kas rada inovatīvas tehnoloģijas ar augstu eksporta potenciālu visā pasaulē.

Foto - estlat.eu/en/project-NutriLoopWorks

5. Kā Latvija veicina zaļo aprites ekonomiku lauksaimniecības, pārtikas un mežsaimniecības nozarēs

Viena no pasuales vērtīgākajām lietām ir pieredze un zināšanas. Programmas Interreg Europe Starptautiskais projekts "3F-Green Model" aktīvi risina Eiropas aprites ekonomikas stratēģijas ieviešanu lauksaimniecības, pārtikas un mežsaimniecības nozarēs, daloties gan ar zināšanām, gan pieredzi.

Šajā inovāciju kustībā Latvijas partneris - Vidzemes plānošanas reģions, sadarbojas ar ekspertiem un politikas veidotājiem no Īrijas, Itālijas, Ungārijas un Spānijas, lai kopīgi pētītu un pārņemtu labāko starptautisko pieredzi atkritumu plūsmu lietderīgā izmantošanā.

Mūsu valsts pārstāvji sniedz praktisku ieguldījumu, piedaloties mācību vizītēs un kopīgos semināros, kur tiek vērtēti tehnoloģiskie risinājumi un izstrādāti priekšlikumi reģionālo politikas instrumentu uzlabošanai. Nozares profesionāļiem šī sadarbība nodrošina vērtīgus rīkus un reālu iedvesmu, piemēram, kopīgi izveidoto “Labās prakses katalogu”, kas parāda, kā piena sūkalas pārvērst kosmētikā vai koksnes putekļus – augstākās klases siltumizolācijā.

Latvijas partneru darbība palīdz vietējiem uzņēmējiem saimniekot efektīvāk un drošāk investēt zaļajās tehnoloģijās, savukārt mēs kā sabiedrība iegūstam tīrāku vidi, jaunas darba vietas reģionos un pieejamākus, ilgtspējīgus vietējos produktus. Ikviens ilgtspējīgas saimniekošanas entuziasts tiek

aicināts nepalikt malā un papildināt šo katalogu ar savu pieredzes stāstu.

Interreg jaunumi Latvijā tiek publicēti mājas lapā interreg.lv un **Facebook**, kā arī videostāsti mūsu YouTube kanālā **Interreg Latvija**.

Rakstu sagatavoja:

Edīte Grigaite

Viedās administrācijas un reģionālās attīstības ministrijas

Attīstības instrumentu departamenta

Teritoriālās sadarbības nodaļas

vecākā eksperte